

Vsakega jutra korakal sem precej zgodaj po stezici, katera vodi od naše hiše na Kováčič, in od tam opazoval lepo naravo božjo, poslušal petje ptičič in dihal čisti jutranji zrak. Ko je pa zečelo zlato solnčece bolje pripekati, umaknil sem se pred pekočimi solnčnimi žarki v hladen smrekov gozdiček, sedel tam na klop, katero sem si sam napravil, in čital na kako knjigo. Zdaj mi pa bode v vender verojeli, čitateljčki dragi, da mi je Kováčič dobro znan in da sem bil lahko priča krvavega boja.

Še nekaj! Na našem vrtu sta bili tudi dve mravljišči. Jedno je bilo doli v ravnini, precej na konci sadnega vrta — v njem so stanovale rujavkaste, precej velike mravlje; a drugo je bilo mej dvema orjaškima smrekama, ne daleč od moje klopi — in v njem so životarile črne gozdne mravlje. Ko sem bil še bolj majhen, izogibal sem se skrbno teh dveh mravljišč, ker sem dobro vedel, kaka se godi otroku, če se nevedé vleže na kako skrito mravljišče. To je potem krika in jokú! Ko sem pa odrasel, nisem se bal mravelj več in večkrat opazoval te male, marljive živalce, o katerih govori vže modri kralj Salomon, rekoč: „K mravlji pojdi, lenúh, gledaj njena pota in uči se modrosti!“ — Naravno, da sem bolje cenil črne mravlje v smrekovem gozdku, kakó tudi nè, saj so bile moje sosede; vender to me ne bode v pripovedovanji prav nič óviralo, pripovedoval bodem povse nepristransko, baš takó, kakor se je dogodilo.

(Konec prihodnjic.)

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Demant.

(Konec.)

Deža demantova se cení po karatih. Karat, ki je merilo večjih in manjših demantov, tehta $\frac{1}{12}$ lota ali 212 mg. Cena navadno raste v kvadratnej razmeri s težo, to je, brušen demant, dva karata težek, stane 4 krat toliko, kolikor jeden karat težek.

Sredi 16. veka je stal karat 100 zlatih tolarjev. Leta 1609 je stal karat 130 laških zlatov. Sto let pozneje v Hamburgu 80 gld. Zadnja leta stane karat 100—200 gld. Manjši so mnogo cenejši. Časih pride 500—1000 demantov na jeden karat. Bojasti so navadno cenejši; izvanredno lepo barvasti pa mnogo dražji.

V Bahijskej deželi v Ameriki se dobiva brezliččen črn demant. Ti demanti napravljajo grudaste, zrnaste, luknjičaste sprimke, ki so časih do 1 kg težki. Rabijo se pri brušenji ali vrtanji trdih kamenov.

Brusijo jih skoro jedino v Amsterdamu na Nizozemskem. Tam je pet velikanskih poslopij z 872 mlini in 3000 delavci, ki so većinoma Židje.

Demante so poznali vže zdavna. Najbrž je bil znan demant prorokom Jeremiji, Ecehijelu in Cahariji, ki ga smatra za podobo izraelske trdovratnosti. Tudi rimskemu naravoslovcu Pliniju ni bil neznan. O njem so pripovedovali razne vraže.

Največji znani demant je bil Kohinur (gôra luči). Indijska pravljica pripoveduje, da ga je nosil junak Karna, katerega opeva ép Mahâbhârata. Zgodovinski

znan je od 14. veka, ko ga je Maloski vladar Alaed din Khilji na svojih roparskih napadih v severni Karnatik uplenil in s seboj vzel v Dehli. Takrat je bajè 672 ali celò 793 karatov tehtal. Leta 1605. je tehtal samò še 280 karatov, ker ga je beneški brusar po nerodnosti razrušil. Po oplentitvi Dehlija ga vzame s seboj šah Nadir. Od tod pride po raznih potih v last vzhodno-indijske družbe, ki ga oddá 1750. l. angleškemu vladarskemu zakladu. Po brušenji se je zmanjšal na $106\frac{1}{2}$ karata.

Velik demant je koníca ruskega žezla, z imenom Orlov, ki ima $194\frac{3}{4}$ kar. Brušen je slabo, vender je popolnoma brezbarven. Krasil je prestol šaha Nadirja. Po njegovem umoru prišel je v roko nekemu roparju. Od tega ga je kupil Armenec Šafiras v Bagdatu za 5000 pijastrov. Ta ga je prodal carici Katarini II., ki mu je dala zanj 450.000 rubljev in ga povzdignila v plemstvo. Matanski sultan na otoku „Borneo“ ima največji demant, ki je zelò čist, jajčaste podobe, toda na konici nekoliko ubrazden. Našli so ga 1740. l. pri Landaku.

Florentinec ali véliki vojvoda toskanski tehta $133\frac{1}{8}$ kar. in je nekoliko rumenkast. Bil je svojina Karola Drznega, ki ga je izgubil v bitki pri Gransonu 1476. l. Iz zasebne roke je prišel v milansko zakladnico in potem v svojino papeža Julija II. Zdaj je svojina cesarja avstrijskega.

Tudi Saucy, ki ima $53\frac{1}{2}$ kar., bil je svojina Karola Drznega. Izgubil ga je v bitki pri „Nancy“ 1477. l. Slednjič ga je dobil plemič Saucy. Henrik III. mu je ukazal, da mu ga oddá kot poroštvo. Sluga, ki bi mu ga bil moral prnesti, pogoltne ga, ko ga napadejo na potu roparji. Saucy da truplo razparati in najde zopet svoj demant. Pozneje ga je imel Jakob II., Ludovik XIV. in Ludovik XV. Leta 1835. ga kupi ruski car za pol milijona rubljev. Navadno sodijo, da je najlepši demant Regent ali Pitt, ki tehta $136\frac{3}{4}$ kar. in je najčistejše barve in najpopolneje brušen. Pitt ga je kupil od nekega mornarja 1702. l. na Malaki za 97.000 tolarjev. Od njega je prišel v last vojvodi orleanskemu. Napoleon I. ga je nosil v ročaji svojega meča. Zdaj je v francoskej državnej riznici (Schatzkammer).

Največji brazilijski demant je: južna zvezda. Našli so ga 1853 l. Tehtal je 254 kar., po brušenji pa samò 125 kar. Zdaj je v zasebnih rokah. Hopejev modri demant v Amsterdamu tehta 77 kar. Drugi znani tehtajo: „Imperatrice Eugeni“ 51 kar., demant egiptskega paše 49 kar., „Pigott,“ ki je v istih rokah 47 kar., „Severna zvezda“ 40 kar.

Našteti in drugi demanti, ki so lepe barve in milo likani, rabijo za kras in lepoticje. Neprozorne in neugodno barvne uporabljajo v brušnja dragih kamenov. Nadalje se okoriščujejo z njimi steklarji pri rezanji stekla, bakrorezci in kamenopisci pa je rabijo kot koníce na pisnih dletcih.

A ti, bralec dragi, ki morda še nikoli nisi videl svetlikajočega se demanta in si ga morda želiš vkovanega v prstan, pomni, da imaš še lepši demant, kakor so zgoraj opisani, kajti:

Zlat prstan, v katerem se démant žari,
Okitje je krásno, da lepšega ní;
A lépša ko démant in suho zlató
Sta: duša nedolžna in zdrávo teló.

